

Висновки. Отже, текстово-образна універсалія – когнітивно-психологічне ментальне утворення, втілене у відповідну мовну форму (модель), що функціонує в художньому (жанровому) континуумі, відбиваючи схематизований образ явища, людини, речі, ґрунтується на оцінній семантиці – типовій (взірцевій, еталонній) для певного класу явищ, речей і призначена для здійснення фольклорної комунікації (є мовним засобом (мовним кодом), що забезпечує збереження і слугує для передачі інформації).

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
 2. Беценко Т. П. Текстово-образні універсалії думового епосу: структура, семантика, функції / Т. П. Беценко. – Суми, 2008. – 400 с.
 3. Болотнова Н. С. Коммуникативные универсалии и их лексическое воплощение в художественном тексте / Н. С. Болотнова // Филологические науки. – 1992. – № 4 – С. 75–87.
 4. Венгранович М. Функционально-стилевая специфика фольклорного текста в аспекте экстралингвистической обусловленности / Марина А. Венгранович // Stylistyka. – 2005. – XIV. – С. 601–615.
 5. Дмитренко М. Жанрова специфіка українських народних дум / Микола Дмитренко // Дивослово. – 2008. – № 9. – С. 40–44.
 6. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору / А. І. Іваницький. – К. : Музична Україна, 2008. – С. 122.
 7. Украинские народные думы. – М. : Наука, 1972. – 600 с.
- Отримано 30.01.2013

Summary

Betcenko Tetiana. Text-shaped universals as a language means of folklore communication.

In the article a concept is considered text-vivid universalii – structural unit of dumovogo text. Grounded setting of analysable structures – as the communicative directed units – to be facilities (by components) of folk-lore communication.

Keywords: *text-vivid universaliiya, folk heroic epos, folk-lore communication.*

УДК 175

Ольга БОЙКО

ВПЛИВ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА СФЕРУ ДОЗВІЛЛЯ

В статті розглядаються проблеми сучасного дозвілля, яке на відміну від традиційного трансформуються та набуває нових рис. Звернуто увагу на вплив сучасних соціокультурних тенденцій на сферу дозвілля. Аналіз цих тенденцій спирається на здобутки сучасних західних науковців. В статті показано, що сучасне дозвілля знаходиться під впливом глобалізаційних процесів яке, в свою чергу, все

більше впливає на життєдіяльність кожного індивіда. Акцентовано увагу на процесі трансформації екзистенційних форм буття людини (гра, карнавал, свято тощо) у нові види та форми дозвілєвої практики відповідно до суспільства споживання – естетизація, карнавалізація, іграїзація, фестивізація та інші розважальні заходи.

Ключові слова: дозвілля, культура дозвілля, естетизація, суспільство споживання.

Постановка проблеми. Немає сумнівів у тому, що дозвілля в самому широкому розумінні відчуває всі зміни, які відбуваються у суспільстві і співвідноситься з усіма сферами життєдіяльності людини – від соціально-економічної до особистого життя.

Сучасне дозвілля несе на собі відбиток постіндустріального суспільства та пронизує все повсякденне життя. Становлення нового досвіду проведення дозвілля, можна сказати пов'язане з глобальною реструктуризацією капіталу та новим розподілом праці; посиленням боротьби за освітній капітал; загостренням конкуренції в усіх сферах життя; вплив ідеології споживання; розповсюдження туризму тощо. До того ж науково-технічна революція надала нового значення засобам масової комунікації, пом'якшуючи соціально-культурні відмінності між людьми та типами поселень. Цьому сприяв розвиток системи безперервної освіти, її демократизація та гуманізація. Все це веде до того, що дозвілля набуває нових рис та форм, а дозвілєва інфраструктура стає для нас загальнодоступною.

Але загальнодоступність більшості дозвілєвих форм та практик, а також поглиблення суперечностей у ціннісній системі, ведуть до того, що молоді люди втрачають здатність протистояти впливу негативних тенденцій. В зв'язку з цим особливо актуальним є вивчення нових потреб та цінностей, які формуються в просторі дозвілля, визначення ролі та місця дозвілля в житті сучасної молоді, окремих дозвілєвих видів та тенденцій, які сприяють формуванню та становленню дозвілля.

Разом з тим, дослідження проблем дозвілля продиктовано і практичними потребами, тому що негативні прояви в цій сфері багато у чому обумовлені неорганізованістю дозвілля, невисоким рівнем культури самої молоді в цілому та культури дозвілля зокрема. Отже, вся сукупність проблем, які проявляються у просторі дозвілля, характеризують тенденції трансформації, які, в свою чергу, також потребують свого осмислення.

Аналіз актуальних досліджень. Дозвілля, як складова частина повсякденних практик, вперше зацікавило представників французької школи “Анналів”. Спроба дослідження безпосередньо дозвілля була зроблена Т. Вебленом у праці “Теорія дозвільного класу”, яка була надрукована ще у 1899 році. Крім цього методологічні підстави дослідження проблем дозвілля закладені в працях М. Вебера, Г. Зіммеля.

Роль дозвілля в процесі виробничої діяльності людини розглянуто також К. Марксом, який стверджував, що цей елемент є обов'язковим в життєдіяльності людини. Розгляд дозвілля, як соціального інституту, був здійснений Ж. Дюмазедьє та Ж. Фурастьє – авторами концепцій постіндустріального суспільства, суспільства споживання, і найповніше утілюється в ідеї “цивілізації дозвілля”. Концепції соціального простору, де дозвілля виступає як один з елементів, розроблені в соціально-філософській літературі і представлені працями П. Бурдьє, Е. Дюркгейма, Т. Парсонса, П. Сорокіна.

Соціально-культурній сфері і сфері дозвілля зокрема присвятили низку праць українські науковці, такі як Н. Бабенко, О. Ковтун, В. Піча, О. Семашко, В. Подкопаєв, Н. Цимбалюк та інші.

Особливо привертає увагу дослідників дозвілля в умовах глобалізаційних процесів. Розгляд дозвілля у рамках “суспільства споживання”, де дозвілля стає частиною комерційного проекту і тим самим постійно трансформується, набуває нових рис та форм, здійснено в працях З. Бауман, Ж. Бодрійяр та інших.

Мета. Враховуючи зміни, які відбуваються у світі під впливом глобалізації, питання щодо ролі та місця дозвілля в постіндустріальному суспільстві потребують подальшого, більш глибокого вивчення. Тому мета даної праці – це розгляд сфери дозвілля та культури дозвілля в сучасних умовах, де під впливом глобалізації формуються певні тенденції, що і створюють дозвілля епохи постмодерну.

Виклад основного матеріалу. Звичайне сприйняття дозвілля зазвичай асоціюється з вільним від праці часом. Але дозвілля – це елемент культури, який має глибокі та складні зв'язки з загальними проблемами праці, звичайних буднів, сім'ї тощо. Дозвілля – це частина часу, яка залишається у людини після роботи та відтворення своїх життєвих потреб. Дозвілля є складовою вільного часу, але вільний час можна не присвячувати дозвіллю.

Поняття “дозвілля” своє першопочаткове значення бере з античної культури. Дозвілля було важливою складовою життя вільних громадян і займало одне з центральних місць в системі соціальних інститутів.

З цього приводу Арістотель писав: “Все людське життя поділяється на заняття і дозвілля (scolh), на війну та мир, а вся діяльність людини направлена частково – на необхідне і корисне, частково на прекрасне. Війна існує ради миру, заняття – заради дозвілля, необхідне і корисне – заради прекрасного” [1, с. 133]. У розумінні греків господарсько-продуктивна праця – це “діяльність, яка є прямою на необхідне і корисне”, заняття, яке не гідне вільної, благородної людини. Греки розглядали працю як “не-дозвілля” (a-scolia), свого роду відхилення від нормального способу життя. Вільна нетрудова діяльність, за

Аристотелем, не має мети і повністю вичерпує своє значення у своєму власному виконанні; вона непродуктивна і являє собою “мету в собі”. Праця, навпаки, служить “користі і необхідності”, забезпеченню матеріального благополуччя і достатку. Вільний громадянин полісу – це людина благородна і не пов’язана з працею, яка “схильна володіти прекрасними і невігідними речами, а не вигідними і для чого-небудь корисними, оскільки самодостатньому перше більш властиве” [1, с. 134]. Тому не випадково поняття “scolh” (лат. schola – вільне проведення часу, дозвілля, неробство) означало також час, присвячений вченим заняттям і бесідам (звідси – “схоластика” і “школа”). Отже, дозвілля це не синонім неробства. Воно від початку і до кінця заповнене діяльністю – політикою, філософією, літературою, наукою і освітою. Як проведення часу вільної людини, scolh у древніх греків протистоїть, з одного боку, фізичній праці (долі рабів, торговців і ремісників), а з іншого боку – дозвільній бездіяльній розвазі та грі [2, с. 630]. Крім того, розуміння дозвілля в античному світі формувалося під впливом наявності мудрості, інтелектуальності, що досягається в дозвіллевий час. Дозвілля, таким чином, в античному світі характеризувало щастя, державність, порядок та гармонію у взаємовідносинах індивіда з зовнішнім світом.

Ціннісне значення дозвілля збереглося і до нашого часу. Так, головною аксіологічною характеристикою даного явища є самореалізація особистості. Як людина проводить вільний час, говорить не тільки про її нахили, інтереси, рівень інтелектуального та духовного розвитку, але й про те, у яких напрямках вона хоче розвиватися та самовдосконалюватися.

Проте в останні десятиліття, під впливом соціально-культурних трансформацій, власне культура стала розглядатися фактично як ресурс та інструмент для досягнення зовнішніх по відношенню до неї соціально-економічних цілей. Більше того, в постіндустріальному суспільстві культура стає стратегічним пріоритетом економіки, а сфера дозвілля, дозвіллева діяльність перетворюється в один з показників розвитку суспільства. Така зміна поглядів багато у чому обумовлена глобальними тенденціями, які охопили держави різних континентів. В способі життя сучасних людей, і зокрема українців, відбуваються радикальні зміни, які пов’язані зі світовими темпами технічного прогресу, ринковими відносинами, зміною ціннісних та споживчих зразків. Одночасно руйнуються традиції, які склалися десятиліттями: вірування, ідеологія, життєві стилі та форми. Старі суспільно-культурні ідентифікації поступаються місцем новим.

Застосовуючи класифікацію основних характеристик постмодерністської культури, яку запропонував американський літературознавець Іхаб Хассан [9, с. 49], можна визначити основні риси культури дозвілля.

А саме: 1) невизначеність, відкритість, незавершеність; 2) фрагментарність, тяжіння до деконструкції; 3) відмова від канонів, від авторитетів, іронічність як форма руйнування; 4) втрата “Я” і глибини, різноманітне тлумачення; 5) прагнення показати, представити те, що неможливо уявити, інтерес до ізоісторичного; 6) звернення до гри, алегорії; 7) репродукування під пародію, травесті, оскільки все це збагачує область репрезентації; 8) карнавалізація, маргінальність, проникнення мистецтва в життя; 9) перформенс, звернення до тілесності, матеріальності; 10) конструктивізм, в якому використовуються іносказання, фігуральна мова; 11) поява нових дозвіллевих форм, які мають екстремальний характер, тяжіють до граничних ситуацій.

Зважаючи на таке різноманіття рис сучасного дозвілля, можна сказати, що необмежене зростання можливостей вибору у сфері дозвілля перетворює “індивіда на людину з антенами (з огляду на множинність можливостей та велику кількість цінностей, які йому пропонує сучасне суспільство) на відміну від людини з коріннями” [7 с. 37]. За таких обставин людина почувається розгубленою, невизначеною, тому що диференціація людського “Я” уможливується лише зростанням моральної культури особистості. Амбівалентність та парадоксальність природи людини, яка керується не розумними спонуканнями, не “розумними потребами”, на яких наголошувалося в попередні часи (діалектичний матеріалізм), проявляється, як зазначав Ф. Ніцше, завдяки іншим силам біологічного походження. Не свідомість, дух та розум визначають природу людини, а безсвідоме нетворче життя, темні хаотичні інстинкти. За Ф. Ніцше, людина біологічно ущербна тварина, яка не пристосована до тваринного існування, а тому її “темний бік існування” відкритий для будь-яких можливостей, особливо у вільний час. У культурі дозвілля це передусім культурні практики, які пов’язані з саморуйнацією людини, наприклад, згубні звички, “гра-запаморочення”. Тому саме культура дозвілля повинна створювати можливості практичного функціонування людини у реальних способах самовибудовування, самостворення.

Одним з головних факторів, що впливає на формування сучасного дозвілля є збільшення кількості вільного часу у працюючого населення та зміна його якості. Все це веде до появи нових видів та форм дозвілля в культурно-дозвіллевій сфері. Зрозуміло, що ця тенденція має позитивне значення. Так, наприклад, з’являється більше вільного часу – виникають нові форми соціальної творчості.

Але, в той же час, збільшуються і негативні моменти. Якщо традиційне дозвілля, у вигляді свят, зверталося до смислоутворюючих цінностей, що функціонально сприяли кристалізації людської єдності, стимулювало прагнення до досконалості, гармонії та краси, сприяло

піднесенню людського в людині, допомагаючи їй відчувати свою значущість та міцніше вписатися у спільноту (колектив), то сучасні свята, внаслідок взаємного впливу економічних, соціальних та інших культурних процесів, не допомагають людині у набутті особистості, тому що зв'язки не цементують, а навпаки – роз'єднують. Внаслідок стандартизації смаків, оцінок, нетривалості зв'язків з іншими людьми, масова людина втрачає свою людську ідентичність і якість.

В зв'язку з цим сучасна людина все більше відчужується безпосередньо від дозвілля, тобто від дозвілля у традиційному розумінні, яке сприяло б саморозвитку людини. “Відчуження у сфері споживання охоплює не тільки товари, які ми купуємо та використовуємо; споживання набагато ширше і розповсюджується на наше дозвілля” [8, с. 231]. Сучасна людина стає пасивним, відчуженим споживачем, що споживає не тільки товари та послуги, а й “споживає” кінофільми, газети, журнали, спортивні ігри, розваги тощо. В підсумку, людина стає не тільки діяльним учасником буття, а й намагається привласнити якомога більше розваг, культури і всього іншого. При цьому відсутня диференціація того, що людина споживає в культурній сфері. Вона просто поглинає все, що їй пропонує мас-медіа.

Особливу увагу хочеться звернути на те, що в житті людини відбувається процес заміни естетичних форм проявами естетизації. Цій тенденції сприяє постмодерністський світогляд і світовідчуття. Тобто, з одного боку, мистецтво є генератором багатьох постмодерністських ідей, а з іншого – формою кодування, трансляції та маніфестації цих ідей. Багато рис, які властиві постмодерністській культурі, характеризують не стільки її, скільки виражають загальну культурну парадигму сучасності, що безпосередньо стосується і культури дозвілля. І, як наслідок цього процесу, заміна естетичних форм проявами естетизації суспільних форм життя. Так, трансформується сприйняття життєвого світу – життєвого простору, виробничої, соціальної та інших сфер життя. “Поверхнева” естетизація (естетизація повсякдення) відбувається внаслідок зближення мистецтва та повсякденного життя, яке проходить під впливом всезагальної технічної відтворюваності творів прикладного мистецтва [5, с.224]. Ж. Бодрійяр зазначає: “Сьогодні ця ескалація об'єднує абсолютно усі форми мистецтва та всі стилі, які входять в трансестетичну сферу симуляції” [3, с. 30]. Інакше кажучи відбувається розмивання кордонів між естетичною сферою мистецтва та повсякденністю.

Взагалі поняття естетизації означає процес стирання відмінностей між мистецтвом та повсякденним життям. Воно використовується у трьох смислах. По-перше, естетизація повсякденного життя як звернення митців до предметів повсякденності та перетворення їх у

предмети мистецтва. Тобто, перенос явищ мистецтва у побутову реальність. По-друге, перетворення повсякдення у естетичний проект засобами прагнення до послідовного стилю в одязі, зовнішньому вигляді, дозвіллі тощо. По-третє, сприйняття історичної реальності у якості естетичного артефакту.

Відповідно до сфери дозвілля ми можемо побачити всі аспекти естетизації. Поява товарів масового споживання веде до руйнації ієрархії високої та низької культури. Естетизація стає способом самоідентифікації та ідентифікації особистості.

Як прояв естетизації, так і відповідь на вимоги часу, значна частина вільного часу направлена на власне фізичне вдосконалення. Обираються ті форми проведення дозвілля, які дають можливість конструювати тілесність відповідно до нових стандартів (фітнес, йога, каланетик, аквааеробіка тощо). Для успішної реалізації себе, як сучасної людини, вже недостатньо просто відпочити, потрібно “бути у тонусі”. Тому сьогодні необхідно враховувати наявність тілесних практик, які є за формою екстремальними, граничними, що допомагають виявити межу можливостей, показати масштаб людського в людині. Формоутворення сучасної культури дозвілля, враховуючи цей момент, характеризуються широкими опціями пропозицій у стратегії піклування про себе, починаючи з масової фізичної культури та культивуації здорового способу життя і завершуючи конструюванням власного тіла. Тілесні практики є “техніки себе”, завдяки яким людина скеровує своє життя, надає йому естетичної форми, конституює себе у якості творіння власного життя, реалізує цілі фізичного та духовного вдосконалення. А, отже, все більша частина вільного часу відводиться на конструювання власного тіла. Так, прискорений темп культурних, соціальних і технічних інновацій у добу глобалізації змінює статус дозвілля, яке перетворюється на ресурс розвитку суспільства та індивідів.

Таким чином в епоху глобалізації досить велика частина вільного часу багатьох людей використовується для різноманітних занять, які направлені на формування людського тіла. Тіло через смак, стиль репрезентує свого господаря, показує його статусну позицію, а також його можливості у виборі дозвіллевих форм (фітнес, бодібілдинг тощо). Екстремальні, граничні тілесні практики в суспільстві ризику виступають як прояв культури дозвілля, показують межу можливого, масштаб людського в людині.

Одним із наслідків естетизації повсякдення є фестивізація життя у сучасному світі, яка надає можливість розповсюдженню різних форм дозвілля на всі сфери життя людини. Сьогодні розваги є головним елементом сучасного життя. І, тим самим, дозвілля ніби підкреслює та посилює легковажність, плинність часу.

Дозвілля, саме у видовищному варіанті, розваги, масова культура в цілому мінімізують духовну компоненту культури і смислову функцію дозвілля. З'являється новий тип людини – “людина самозадоволена” (Х. Ортега-і-Гассет), яка є замовником та споживачем культури і зокрема дозвілля [5, с. 116]. Насиченість дозвілля проявами масової культури з її здатністю спотворювати смаки, традиції, розчиняти культурні відмінності, усе змішувати і призводить до одноманітності та гомогенізації, перетворює деякі форми дозвілля (наприклад свято, пісні, танці тощо) у підробку – своєрідний культурний симулякр.

Поряд з фестивізацією відбувається процес іграїзації, який в контексті практик споживання, роль свята, як дозвіллевого модусу буття, видозмінює, трансформує. Взагалі гра є основою суспільного буття в будь-яку епоху і відіграє важливу роль в антропосоціогенезі. Ця думка бере початок в працях Й. Гейзинги. Але соціально-культурні трансформації привели до того, що феномен гри виродився у сурогатні види діяльності та дозвілля. Традиційна ігрова культура – народні гуляння, весільні обряди, масові вуличні забави та розваги – зазнали “згортання”, серйозних змін.

Так Р. Кайюа, вважаючи гру необхідною складовою людського життя, звинувачує сучасну культуру у фальшивості гри та постійному витісненні ігрового елемента [4]. В сучасному світі, де людину постійно супроводжують ризики, гра як онтологічний феномен буття людини, втрачає своє початкове розуміння і замінюється іграїзацією. Майстерна іграїзація стає затребуваною в сучасних соціальних інститутах, структури і функції яких все більш віртуалізуються. При цьому соціальне конструювання ігрових практик призводить до розширення ігрового поля. В його орбіту потрапляють майже всі форми та види дозвілля. Так, засоби масової інформації стають і засобом “розкрутки” ігор і розваг, і способом їх реалізації: віртуалізована форма розваг і є самим змістом.

Прагнення людини до розваг і вражень підштовхує до випробування сильних емоцій. Якщо у традиційних суспільствах пошук задоволень був пов'язаний з пошуком відчуттів, які досягаються в основному завдяки задоволенню потреб, то у сучасному світі відбувається підміна задоволення від відчуттів задоволенням від емоцій, що є ознакою сучасного гедонізму. У суспільстві постмодерну відбувається підміна вітальності віртуальністю. Істотну роль при цьому починає відігравати візуальність, яка надає більше вражень, більш захоплює людину. Можна зазначити, що сфера візуального сприйняття перетворюється на основний канал зв'язку з віртуальною реальністю. Звернемо увагу на те, що візуальність сприяє трансформації віртуального споживання в розвагу, в спосіб “заповнення” або “знищення” вільного часу. Так, можна зазначити, що особливим типом сучасного гедонізму стає імажинарний

гедонізм, при якому емоційні задоволення і досвід переживання досягаються в практиках споглядання візуальних образів-симулякрів.

Таким чином, сучасне суспільство поділяється на постачальників і споживачів “емоційних” послуг, при цьому локус контролю над емоціями споживачів інституціалізованих розваг зміщується в бік постачальників товарів і послуг, робота яких базується на принципах макдональдизації.

Досліджуючи культуру дозвілля, також потрібно звернути увагу на таку форму дозвілля, як туризм. Відповідно до ідеї “суспільства споживання” та реалізації дозвілля в цьому суспільстві, туризм у сучасному розумінні виступає як особливий спосіб проведення дозвілля. Сьогодні туризм стає бажаною дозвіллевою практикою.

Розвиток туризму найтіснішим чином пов’язаний з розвитком сфери дозвілля, відпочинку, рекреації окремих громадян, соціальних груп, суспільства в цілому. Відбувається процес конс’юмеризації туризму, чому, з одного боку, сприяють процеси конструювання об’єктивної соціальної реальності – створення туристичних визначних пам’яток, ландшафтів і “приманок”, з іншого – інтерсуб’єктивні процеси конструювання/реконструювання ідентичності туриста, формування туристських переваг. Загалом туризм сьогодні виступає як окрема сфера, де відбувається створення стандартизованих схем сприйняття образу туризму як ідеальної дозвільної практики.

В інформаційному суспільстві дозвілля та можливості самореалізації індивідів у вільний час набувають ще більшу цінність та значимість у свідомості людей та починають виступати як обумовлюючі фактори при визначенні причин соціальної нерівності та аналізу соціальної стратифікації суспільства. Ці процеси приводять до становлення нової форми, яка визначається як дозвіллева нерівність. Тобто, розуміння та аналіз дозвілля тісно пов’язаний з поняття “стиль життя”, статусна позиція, розуміння того, що певна стилізація життя відповідає певним видам дозвіллевих практик.

Також, слід зазначити, що сфера дозвілля є маркером належності до певного класу. Тобто, індивіди через стиль життя – брендовий одяг, престижні машини, відпочинок на вишуканих курортах, членство у закритих клубах тощо – репрезентують свою приналежність до того чи іншого класу і, тим самим, підкреслюють дозвіллеву нерівність. В той же час сфера дозвілля є ліфтом соціальної мобільності. Залучаючись до престижних, дорогих форм дозвілля людина намагається підвищити свій статус.

Отже, споживання, зокрема у сфері дозвілля, і стає формою знакової відмінності соціальних класів, а стилізація життя підсилює ці відмінності та легітимізує їх. А прояви сучасної епохи – інформатизація,

Internet-изація, диференціація суспільства, тільки підсилюють ці відмінності. Поведінка людини на дозвіллі – практично самий точний показник соціального статусу. Дозвілля набагато чіткіше, точніше та вірніше визначає соціальне положення індивіда ніж будь-що інше. При цьому дозвілля інтерпретується не тільки як спосіб отримання задоволення, але й як ліфт соціальної мобільності, метод самопрезентації.

Дозвіллева нерівність визначається в першу чергу можливостями доступу до послуг дозвіллевої сфери, які прямо пропорційні матеріальному положенню, місцю проживання (тип поселення, відстань проживання від установ дозвілля та можливість туди потрапити), соціальному статусу. В залежності від ступеню вірогідності скористатися послугами сфери дозвілля відбувається ієрархізація дозвіллевої поведінки, формування певних груп, які суттєво відрізняються одна від одної по об'єму та якості споживання дозвіллевих послуг та, як наслідок, по кількісним та якісним параметрам дозвіллевого споживання.

Висновки. Отже, можна зазначити, що простір дозвілля в сучасних умовах стає місцем зародження інституціонального сервісу розваг, який продукує примусові стратегії споживання: розважальність, видовищність, серійність, телебачення як симулякр споживання, іграїзація, карнавалізація, естетизація як життя в цілому, так і дозвілля, звернення до тілесності тощо. Головним у дозвіллевій сфері є вплив на публіку, формування масових естетичних смаків. Зростання ролі естетичних симулякрів, що нейтралізують смакові відмінності. Зниження критичного настрою аудиторії пов'язується з проблемою іманентності – збіг свідомості із засобами масової комунікації, що забезпечує адаптацію до їх трансформацій.

Література

1. Аристотель. Сочинения: в 4 т. – Т. 4. : Никомахова етика / Аристотель. – М. : Мысль, 1981. – 316 с.
2. Аристотель. Сочинения : в 4 т. – Т. 4 : Политика / Аристотель. – М. : Мысль, 1983. – 644 с.
3. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Ж. Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000 – 258 с.
4. Кайуа Р. Игры и люди. Статьи и эссе по социологии культуры / Р. Кайуа. – М. : Объединенное гуманитарное издание, 2007. – 304 с.
5. Мюре Ф. После истории // Иностранная литература, 2001. – № 4. – С. 24–242.
6. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет // Избранные труды. – М. : АСТ, 2008. – 352 с.
7. Перотті А. Виступ на захист полікультурності / А. Перотті. – Львів : Кальварія, 2001. – 128 с.
8. Фромм Э. Иностранная литература / Э. Фромм. – 1996. – № 1. – С. 231–232
9. Hassan F. Postmoderne heute // Wege aus der Moderne: Schlusstexte der Postmoderne-Diskussion / hrsg.von Wolfgang Welsch. – Berlin, 1994. – S. 47–56.

Отримано 30.01.2013

Summary

Boyko Olga. The influence of modern social and cultural trends in the field of entertainment.

The article deals with the problems of modern leisure, which in contrast to the traditional one is transforming and acquiring new features. Attention is paid to the emergence of new trends in the socio cultural sphere, according to which modern entertainment is realized. These trends analysis is based on the achievements of modern Western scholars. The paper shows that globalization processes influence modern entertainment and, thus, has more influence on the lives of the individuals. Attention is paid to the leisure time increase in relation to the labor one, which in turn has both positive and negative consequences. Attention is paid to the process of human existence forms transformation – the game, carnival, celebration, etc. in new forms and entertainment practices according to consumer society – aesthetic, carnivalization, gambling, festyvalization etc.

Keywords: *entertainment, leisure culture, aesthetic, consumer society.*

УДК 16(076.5)

Інна КНИШ

**СТАНОВЛЕННЯ
СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ДИСКУРСУ:
ХОЛІСТИЧНИЙ, ТОТАЛІТАРНИЙ
ТА СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД**

В статті розглядається становлення сучасного освітнього дискурсу стосовно екологізації освіти та виховання. При аналізі холистичного, тоталогічного та синергетичного підходів щодо концепції розвитку постнекласичної системи освіти автор дійшов висновку взаємодоповнюваності цих підходів та можливості їх комплексного використання в сучасній системі освіти та вихованні.

Ключові слова: *освіта, екологічна освіта та виховання, тоталогія, холізм, синергетика.*

Постановка проблеми. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що, на нашу думку, осмислення й розуміння причин і можливих шляхів вирішення екологічних проблем неможливе без всебічного аналізу становлення та розвитку як природознавства, так і світоглядного елемента у системі Людина – Природа, у самій потребі модернізації екологічної освіти. Тобто, екологічна проблема, безумовно, є світоглядною, і її вирішення пов'язано, насамперед, з освітнім аспектом. Актуальність світоглядного дискурсу зумовлена, у першу чергу, тим, що даний процес має сприяти становленню нового світогляду і нового мислення, яке б зняло протиріччя між духовним і матеріальним (у даному випадку технологічним) факторами.